

Posion kunta

Posion asemakaavan päivittämisen 1. vaihe

Luontoselvitys

Luonnos

**Posion asemakaavan päivittämisen 1. vaihe
Luontoselvitys**

Sisältö

1	JOHDANTO	1
2	SELVITYKSEN TOTEUTUSTAPA	1
3	ALUEEN LUONNON KUVAUS	1
4	HUOMIOITAVAT KOHTEET	1
5	LINNUSTO JA MUU ELÄIMISTÖ	2
6	YHTEENVETO	4
7	KIRJALLISUUS	4

Liite 1 Tutkimusalueen rajausta ja luonnon kannalta huomioon otavat kohteet
Liite 2 Valokuvia selvitysalueelta

Pöyry Environment Oy

Tiina Sauvola

Tiina Sauvola

Yhteystiedot
PL 20, Tutkijantie 2 A
90571 Oulu
puh. 010 3328243
sähköposti etunimi.sukunimi@poyry.com

1 JOHDANTO

Tehtävänä oli laatia luontoselvitys Posion asemakaavan kaavatyön tueksi. Luontoselvityksen tarkoituksena oli selvittää luonnon nykytila, jossa selvitettiin alueen luonnon yleispiirteet sekä paikannettiin erityisiä luontoarvoja käsittävät kohteet. Selvityksen perusteella annettiin suosituksia maankäytön suunnittelulle. Aluerajaus on esitetty liitteen 1 kartalla.

2 SELVITYKSEN TOTEUTUSTAPA

Asemakaava-alueen luonnonolot on selvitetty karttojen, ilmakuvien ja uhanalaisrekisterin tietojen perusteella. Mahdolliset arvokkaat luontokohteet tarkastettiin valtion ympäristöhallinnon Oiva-tietokannasta. Lisäksi haastateltiin paikallisia luontoihmisiä ohjelmayrittäjä Jouni Pylkkästä (alias Jouni Junganpoika) sekä aktiivisena lintuihmisenä ja luontokuvaajana tunnettua Raimo Holappa.

Liitteessä 2 on esitetty valokuvia selvitysalueelta (kuvat: Mariikka Manninen).

3 ALUEEN LUONNON KUVAUS

Luontoselvitysalue käsittää Posion keskustaajaman alueen, joka on pääosin rakennettua. Alueella sijaitsee jonkin verran varsinaista luonnonympäristöä kuten pienialaisia metsäsaarekkeita, ranta-alueita ja linnuston kannalta merkityksellisiä peltoalueita. Selvitysalueelta ei ole tiedossa aiempia luontoselvityksiä. (Selvitysalueen luontotietoja tarkennettiin paikallisilta luontoihmisiltä (Jouni Pylkkänen ja Raimo Holappa).)

Posion alue kuuluu pohjoisborealiseen havumetsävyöhykkeeseen ja Itä-Suomelle ominaiseen juovaiseen maisemaan, jossa maan juovaisuus näkyy luode-kaakkosuuntaisina vesistöjen ja kankaiden vuorotteluina (Kalliola 1973). Asemakaava-alueen pohjoispuolella sijaitseva Kotilahti on juuri tällainen drumliiniharjujen väliin muodostunut vesipoukama. Selvitysalueen topografia on vaihtelevaa. Vesistöjen rannat ovat paikoitellen tasaisia ja paikoitellen rinteitä. Kotilahden rannalla sijaitseva Pentik-mäki on selvitysalueen korkein kohta (264 mmy).

Alueen kasvillisuus on köyhää graniitin ja hiekkaisen maaperän johdosta. Selvitysalueen metsät ovat kuivia, kuivahkoja ja tuoreita kankaita. Yleisin puulaji on mänty, mutta myös kuusen ja koivun sekaista mäntymetsää esiintyy paikoitellen. Pajukoita ja vesakoita ei juuri esiinny. Aluskasvillisuus koostuu metsävarvuista kuten mustikasta (*Vaccinium myrtillus*) ja puolukasta (*Vaccinium vitis-idaea*), sekä metsäsammalista. Tuoreilla kankailla esiintyy myös suopursua (*Ledum palustre*). Jäkälät puuttuvat, koska porot ovat syöneet ne pois (Jouni Pylkkänen).

Selvitysalueen ranta-alueet ovat osittain luonnontilaisia. Ne ovat paikoitellen pensaikkoisia ja kasvavat pajuja, koivua sekä harmaaleppää. Osa vesistöjen ympäristöstä on kuitenkin hyvin hoidettua. Muun muassa Lapin ympäristökeskus on raivannut pensoittuneita sairaalantienvarren metsiä. Taajaman keskellä, kunnantalon vieressä sijaitsee pelto, jolta kerätään edelleen tuorerehua. Muut taajama-alueen pelloista eivät ole enää viljelykäytössä vaan kasvavat koivua ja pajua.

4 HUOMIOITAVAT KOHTEET

Valtion ympäristöhallinnon Oiva-tietokannan (2009) mukaan selvitysalueella ei ole Natura 2000-alueverkostoon kuuluvia kohteita, suojelualueita tai suojeluohjelmiin kuuluvia kohteita. Selvitysalue kuuluu Koutajoen vesistön suojeltuun valuma-alueeseen (MUU120053). Lähimmät

huomioitavat kohteet ovat noin 2,3 km päässä selvitysalueesta etelään sijaitseva Kitkan Natura 2000 -alue (FI1101616) ja noin 3,3 km selvitysalueesta koilliseen sijaitseva Riisitunturin kansallispuiston Natura 2000 -alue (FI1301101).

Selvitysalueella ei ole vesilain 15a § ja 17a § mukaisia vesiluonnon suojelutyyppejä eikä luonnonsuojelulain 29 § mukaisia luontotyyppejä. Metsälain 10 § mukaisiin metsäluonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeisiin elinympäristöihin kuulunevat selvitysalueen eteläosassa sijaitsevan Jakkaralammen välitön lähiympäristö ja siitä Tammilahteen laskevan puron ympäristö sekä selvitysalueen itäpuolella olevan Kaakkurilammen välitön lähiympäristö. Kohteet on esitetty liitteen 1 kartalla. Metsälaki ei ohjaa kaavoitusta, mutta metsälakikohteita käytetään yleisesti luonnon monimuotoisuuden indikaattoreina.

Posio on Lapin runsasvetisin kunta. Alue on kuuluisa puhtaista vesistään (Posion kunta 2009). Myös Posion taajama-alue rajautuu vesistöihin.

Uhanalaisten lajien esiintymien säilyminen on pyrittävä varmistamaan maankäytön suunnittelussa. Luonnonsuojelulain (N:o 1096, 45 §) mukaan on määrätty uhanalaisiksi lajit, joiden luontainen säilyminen Suomessa on vaarantunut.

Uhanalaisten putkilokasvien, sammalten, jäkälien, kääpien ja eläinten esiintymätiedot tarkistettiin Lapin ympäristökeskuksesta (Maria Väisänen 2.6.2009). Selvitysalueen luoteisosassa, Kotilahden salmen sillan maantien penkereellä, on v. 1993 havaittu vaarantuneen (VU I. Vulnearable) suikeanoidanlukon *Botrychium lanceolatum* esiintymä (havaintopaikka liitteen 1 kartalla). Suikeanoidanlukko kuuluu lisäksi Suomen kansainvälisiin vastuulajeihin eli lajeihin, joiden säilyttämisessä maallamme voidaan katsoa olevan merkittävä kansainvälinen vastuu (Rassi ym. 2001). Suikeanoidanlukko on pieni (5-25 cm) itiökasvi, joka kasvaa laidunkedoilla, rantatörmillä ja kalliosammalikoissa. Laji esiintyy koko maassa harvinaisena (Hämet-Ahti ym. 1998).

5

LINNUSTO JA MUU ELÄIMISTÖ

Posion taajama-alue on linnustollisesti hyvin monipuolinen. Linnusto vaihtelee vuosittain. Keväisin alueella esiintyy tavallisimpia muuttolintuja kuten laulujoutsen (*Cygnus cygnus*), pikkujoutsen (*C. columbianus*), merimetso (*Phalacrocorax carbo*) ja hanhi (*Anser* sp.). Kotilahden alueella pesii laulujoutsen ja sinisorsa (*Anas platyrhynchos*). Myös Posiojärvellä on useamman joutsenparin pesiä. Muita taajama-alueella ja sen läheisyydessä havaittuja vesilintuja ovat tavi (*Anas crecca*), telkkä (*Bucephala clangula*), uivelo (*Mergus arbellus*), iso- ja tukkakoskelo (*Mergus merganser* ja *M. serrator*), kuikka (*Gavia arctica*) ja härkälintu (*Podiceps grisegena*). Monet niistä pesivät läheisten saarien rannoilla. Myös lokit kuten selkä- (*Larus fuscus*), kala- (*L. canus*), nauru- (*L. ridibundus*) ja pikkulokki (*L. minutus*) ovat yleisiä järviolueella.

Kahlaajista alueella esiintyvät mm. isokuovi (*Numenius arquata*), pikkukuovi (*N. phaeopus*), kapustarinta (*Pluvialis apricaria*), lehtokurppa (*Scolopax rusticola*), jänkäkurppa (*Lymnocyptes minimus*), liro (*Tringa glareola*) ja rantasipi (*Actitis hypoleucos*). Monet näistä viihtyvät myös keskustaajaman pellolla.

Taajama-alueella lintuja ruokitaan paljon. Pihapiireissä tavataan talvisin mm. viherpeippo (*Carduelis chloris*), hömö- (*Parus montanus*), sini- (*P. caeruleus*) ja talitiainen (*P. major*) sekä räkättirastas (*Turdus pilaris*). Muita taajamassa yleisesti esiintyviä pikkulintuja ovat vihervarpunen (*Carduelis pinus*), pajulintu (*Phylloscopus trochilus*) peippo (*Fringilla coelebs*), sini- (*Luscinia svecica*) ja punarinta (*Erithacus rubecula*) sekä kirjosiippo (*Ficedula hypoleuca*). Ruokintapaikoilla ovat vierailleet myös hemppo (*Carduelis cannabina*) ja mustarastas (*Turdus merula*) sekä tilhi (*Bombycilla garrulus*) ja taviokurna (*Pinicola enucleator*), jotka ovat yleisiä taajaman keskustassa erityisesti pihlajasadon aikoihin. Myös torin

lähettyvillä viihtyvät harakka (*Pica pica*) ja varis (*Corvus corone cornix*) kuuluvat taajaman vakioasukkaisiin.

Toisinaan taajaman alueella vierailevat myös varpushaukka (*Accipiter nisus*), kaatopaikalla pesii törmäpääsky (*Riparia riparia*) ja pähkinähakki (*Nucifraga caryocatactes*). Lapintiaainen (*Parus cinctus*) ja kuusitiainen (*P. ater*) sekä kuukkeli (*Perisoreus infaustus*) ovat harvinaisia ilmestyksiä taajaman keskustassa, mutta sen läheisyydessä niitäkin esiintyy. Toisinaan taajaman läheisyydessä tavataan myös isompia petolintuja kuten meri- (*Haliaeetus albicilla*) tai maakotka (*Aquila chrysaetos*). Niiden pesintäalueet sijaitsevat kuitenkin kauempana taajaman keskustasta.

Selvitysalueen ulkopuolella taajama-alueen läheisyydessä sijaitseva Jakkarasaari on tunnettu metsojen (*Tetrao urogallus*) soidinpaikka. Muita selvitysalueen ulkopuolella taajama-alueen läheisyydessä sijaitsevia linnustollisesti arvokkaita paikkoja ovat mm. Jakkaralammen kosteikko ja lähes umpeenkasvanut Kotilampi sekä sen läheinen suoalue.

Posion taajamankeskusta on kokonaisuudessaan voimakkaasti kulttuurivaikutteista aluetta ja on eläimistöltään varsin tavanomaista. Tyypillisiä eläinlajeja ovat orava (*Sciurus vulgaris*) ja jänis (*Lepus timidus*). Alue kuuluu poronhoitoalueeseen ja poro (*Rangifer tarandus*) esiintyy myös taajaman keskustassa mm. huoltoaseman pihalla ja pellolla. Selvitysalueesta itään sijaitsevalla Kirintövaaralla pesii myös kettu (*Vulpes vulpes*), joka saattaa poiketa jopa taajaman läheisyydessä. Muita selvitysalueen ulkopuolella esiintyviä nisäkäslajeja ovat mm. karhu (*Ursus arctos*) ja susi (*Canis lupus*).

Selvitysalueella ei ole ympäristöhallinnon tiedossa olevia suurten petolintujen pesiä tai jokihelmisimpukan esiintymiä (Maria Väisänen 2.6.2009). Suunnittelualueen eläimistön kannalta merkittävimpinä kohteina voidaan pitää alueen vesistöjä ja niiden ranta-alueita, jotka ovat sopivaa elinympäristöä vesilinnuille. Myös taajaman pellot ja pihapiirit ovat tärkeitä lintujen elinympäristöjä. Alueella ei sijaitse lintutornia, mutta sellaista on suunniteltu taajaman läheisyyteen.

Taulukossa 1 on esitetty alueella tai sen läheisyydessä havaittujen eläinten ja lintujen suojelustatukset.

Taulukko 1. Selvitysalueella tai sen läheisyydessä havaittujen eläinten suojelustatukset.
EU: EU:n lintudirektiivin liitteen I laji. **II & IV:** EU:n luontodirektiivin liitteen II & IV laji. **V:** EU:n luontodirektiivin V laji. **EVA:** Suomen kansainvälinen erityisvastaalaji. **NT:** Suomen kansallisessa uhanalaisuusluokituksessa (Rassi ym. 2001) silmälläpidettäväksi (NT) luokiteltu laji, **VU:** vaarantuneeksi (VU) luokiteltu laji, **EN:** erittäin uhanalaiseksi (EN) luokiteltu laji.

Laji		Suojelustatus
Isokoskelo	<i>Mergus merganser</i>	EVA
Isokuovi	<i>Numenius arquata</i>	EVA
Jänkäkurppa	<i>Limnodynastes minimus</i>	EVA
Karhu	<i>Ursus arctos</i>	NT, II & IV
Kapustarinta	<i>Pluvialis apricaria</i>	EU
Kuikka	<i>Gavia arctica</i>	EU
Kuukkeli	<i>Perisoreus infaustus</i>	NT, EVA
Laulujoutsen	<i>Cygnus cygnus</i>	EU, EVA
Liro	<i>Tringa glareola</i>	EU, EVA
Maakotka	<i>Aquila chrysaetos</i>	VU, EU
Merikotka	<i>Haliaeetus albicilla</i>	VU, EU
Metsähanhi	<i>Anser fabalis</i>	EVA
Metso	<i>Tetrao urogallus</i>	NT, EU, EVA
Metsäjänis	<i>Lepus timidus</i>	V
Naurulokki	<i>Larus ridibundus</i>	VU
Pikkujoutsen	<i>Cygnus columbianus</i>	EU

Pikkukuovi	<i>Numenius arquata</i>	EVA
Pikkulokki	<i>Larus minutus</i>	EVA
Rantasipi	<i>Actitis hypoleucos</i>	EVA
Selkälokki	<i>Larus fuscus</i>	VU, EVA
Sinirinta	<i>Luscinia svecica</i>	EU
Susi	<i>Canis lupus</i>	EN, II & IV
Tavi	<i>Anas crecca</i>	EVA
Telkkä	<i>Bucephala clangula</i>	EVA
Tukkakoskelo	<i>Mergus serrator</i>	EVA
Uivelo	<i>Mergus albellus</i>	EU, EVA

6

YHTEENVETO

Posion taajamassa sijaitseva asemakaava-alue on rakennettua aluetta, jolla ei ole laajempaa luonnonympäristöä. Taajama-alueen metsät ovat kuivia, kuivahkoja tai tuoreita mäntykankaita. Selvitysalueen rannat ovat lähes luonnontilaisia ja paikoitellen pensoittuneita. Taajama-alueen keskustassa sijaitsee pelto, jollaa viljellään tuorehvia. Pellolla viihtyvät niin porot kuin kahlaajalinnutkin. Pellolle on suunniteltu uuden ruokakaupan rakentamista.

Käytävissä olevien tietojen perusteella selvitysalueella on muutamia luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita kohteita, jotka tulee huomioida maankäytön suunnittelussa. Kohteet on esitetty liitteen 1 kartalla. Metsälakikohteiden (Jakkaralammen ja Kaakkurilammen välitön lähiympäristö) alueilla rakentamista tulisi välttää. Kartalle ei ole merkitty ranta-alueita eikä peltoja kartan selvyiden vuoksi, siitä huolimatta luonnontilaiset ranta-alueet ja pellot kuuluvat luonnon kannalta arvokkaisiin kohteisiin ja niiden alueilla rakentamista tulisi välttää. Selvitysalueelta on havaittu yhden uhanalaisen putkilokasvin esiintymä. Suikeanoidanlukkoa on havaittu selvitysalueen luoteisosasta Kotilahden sillan alueelta. Suikeanoidanlukko on valtakunnallisesti vaarantunut laji ja lisäksi se kuuluu Suomen kansainvälisiin vastuulajeihin.

Linnustollisesti huomioitavia kohteita ovat vesistöjen ranta-alueet, kosteikot sekä keskustajaman pelto- ja piha-alueet. Alueen linnusto on hyvin monipuolista ja saattaa vaihdella vuosittain. Keväisin alueella vierailevat yleisimmät muuttolinnut kuten joutsenet ja hanhet. Alueella ja sen läheisillä saarilla pesii myös paljon vesilintuja kuten joutsen, sinisorsa, kuikka ja härkälintu.

Tämä luontoselvitys toteutettiin karttojen, kuvien, Lapin ympäristökeskukselta tilattujen uhanalaistietojen ja paikallisten luontoharrastajien haastattelujen perusteella. Koska alueelta ei ole aiempia luontoselvityksiä tulisi tarkentavat maastokäynnit tehdä uusille rakennusalueille (erityisesti rakentamattomat rannat ja peltoalueet). Myös uhanalaisen suikeanoidanluku esiintymän nykytila on syytä tarkistaa.

7

KIRJALLISUUS

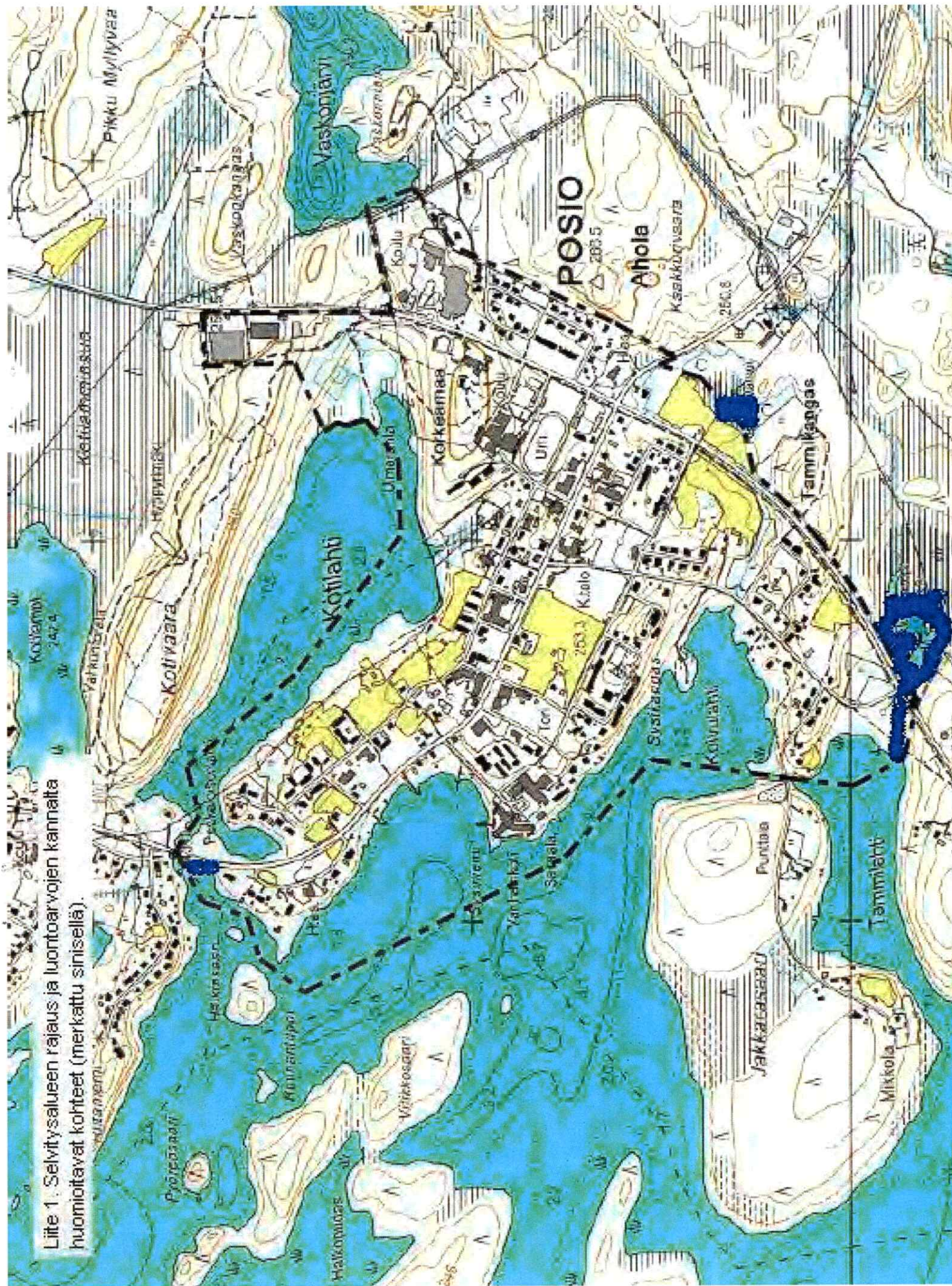
Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. & Uotila, P. (toim.) 1998: Retkeilykasvio. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo. Helsinki.

Kalliola, R. 1973: Suomen kasvimaantiede. WSOY, Porvoo.

Posion kunta 2009 Internet-sivut osoitteessa: www.posio.fi

Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Liite 1. Selvitysalueen rajaus ja luontoarvojen kannalta huomioitavat kohteet (merkattu sinisellä).

Valokuvia Posion taajaman alueelta
valokuvat: Mariikka Manninen

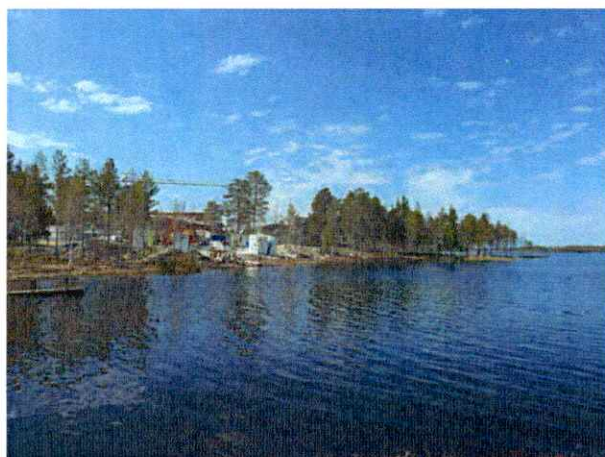
Kuva 1. Kuusta ja mäntyä kasvavaa tuoretta kangasta selvitysalueen eteläosissa Sysikankaan alueella. Kenttäkerroksessa suopursu, mustikka ja puolukka.

Kuva 2. Rannat ovat paikoitellen melko jyrkkiä.

Kuva 3. Selvitysalueen eteläosassa oleva Koivulahti.

Kuva 4. Selvitysalueen eteläiset rannat ovat melko rakennettuja.

Kuva 5. Vanha peltö selvitysalueen luoteisosassa. Viljelemättömällä pellolla kasvaa koivua ja pajua.

Kuva 6. Kotilahti. Taustalla Kotivaara.

Kuva 7. Kotilahden rannat ovat paikoitellen pensoittuneita.

Kuva 8. Kuivahkoa mäntykangasta Korkeamaan alueella. Kenttäkerroksessa vallitsevat puolukka ja sammalet.

Kuva 9. Kuivaa kangasta Pentikmäellä. Porot ovat syöneet kenttäkerroksen jäkälät.